

ISSN: 2147-2971

b2

Volume 5/2

The Journal of Academic Social Science
Studies

JASSS

Editor
Esengül KARADAYI

The Journal of Academic Social Science Studies

International Journal of Social Science

Academic Social Science Studies Dergisi yılda altı defa yayın yapan uluslararası hakemli bir dergidir. *Academic Social Science Studies Dergisi*'nde yayınlanan tüm yazıların, dil, bilim ve hukûki açıdan bütüin sorumluluğu yazarlarına, yayın hakları www.jasstudies.com'a aittir.

Yayınlanan yazılar yayıncının yazılı izni olmaksızın kısmen veya tamamen herhangi bir şekilde basılamaz, çoğaltılamaz.

Yayın Kurulu dergiye gönderilen yazıları yayınlayıp yayınlamamakta serbesttir.

Gönderilen yazılar iade edilmez.

The Journal Of Academic Social Science Studie, Uluslar arası hakemli ve indeksli bir dergidir. **MLA, EBSCO, ASOS** başta olmak üzere onlarca veritabanı ve indeks tarafından taranmaktadır.

The Academic Social Science Studies is an international, six-reviewed in a year journal.

Authors bear the sole legal responsibility for their published works in

www.jasstudies.com.

The Academic Social Science Studies has the sole ownership of copyright to all published works. No part of this publication shall be produced in any form without the written consent of the *Academic Social Science Studies*.

The Editorial Board makes the final decision to publish articles.

No article is returned to authors.

ISSN: 2147-2971

Volume 5/2 April 2012

The Journal Of Academic Social Science Studies

International Journal of Social Science

The Journal of Academic Social Science Studies

International Journal of Social Science

Editor

Esengül KARADAYI

E-mail: esengulkaradayi@gmail.com

Web: <http://www.jasstudies.com/>

JASS Studies

Volume 5 / 2 April 2012

ACADEMIC SOCIAL SCIENCE STUDIES

Uluslararası Hakemli Dergi / International Journal of Academic Social Science Studies

Editör / Editor
Esengül KARADAYI

b2

Yayın Kurulu / Editorial Board

Prof. Dr. Tahir BALCI - Prof. Dr. Şuayip ÖZDEMİR
Prof. Dr. Esra MACAROĞLU AKGÜL - Prof. Dr. H. İbrahim DELİCE
Prof. Dr. Suna Timur AĞILDERE - Prof. Dr. İbrahim TELLİOĞLU
Prof. Dr. Hidayet AYDAR - Doç. Dr. Soyalp TAMÇELİK
Doç. Dr. Yavuz BAYRAM -Doç. Dr. Mehmet D. ERDEM

Danışma Kurulu/Board of Advisory

Prof. Dr. İsmail TAŞ - Prof. Dr. Hüseyin GÜMÜŞ - Doç. Dr. Perihan YALÇIN
Doç. Dr. Beyhan ASMA - Doç. Dr. Sami KILIÇ - Doç. Dr. Fuat BOYACIOĞLU
Doç. Dr. Mustafa ERTÜRK - Doç. Dr. Mustafa YAVUZ

ACADEMIC SOCIAL SCIENCE STUDIES

Uluslararası Hakemli Dergi / International Journal of Academic Social Science Studies
Volume 5 / 2 July 2012

Hakemler / Referees

Prof. Dr. Bernt BRENDAMOEN	Oslo University
Prof. Dr. Marcel ERDAL	Frankfurt University
Prof. Dr. Walter ANDREWS	Washington University
Prof. Dr. Han-Woo COİ	Eurasia University
Assoc. Prof. Yuu KURIBAYASHI	Okoyama University
Prof. Dr. Adnan GÜRBÜZ	Cumhuriyet Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet GÜRSES	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Bahattin DÜZGÜN	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Cemal YALÇIN	Cumhuriyet Üniversitesi
Prof. Dr. Cevat BAŞARAN	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Çiğdem ÜNAL	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Enver Alper GÜVEL	Çukurova Üniversitesi
Prof. Dr. Esra MACAROĞLU AKGÜL	Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ	Bartın Üniversitesi
Prof. Dr. Gülden ERTUĞRUL	Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. H. İbrahim DELİCE	Cumhuriyet Üniversitesi
Prof. Dr. Haluk SELVİ	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Hasan Hüseyin BAYRAKLI	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Prof. Dr. Hidayet AYDAR	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Hidayet AYDAR	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Huseyin GÜMÜŞ	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Hüseyin GÜMÜŞ	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim Hakkı AYDIN	Atatürk Üniversitesi

Prof. Dr. İbrahim TELLİOĞLU	Ondokuzmayıs Üniversitesi
Prof. Dr. İsmail TAŞ	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Prof. Dr. İsmail TAŞ	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Prof. Dr. Kadir ÖZKÖSE	Cumhuriyet Üniversitesi
Prof. Dr. Kenan DEMİRAYAK	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. M. Hanefi PALABIYIK	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Durdu KARSLI	Onsekiz Mart Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet EVSİLE	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Sinan TEMURLENK	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Metin COŞAR	Cumhuriyet Üniversitesi
Prof. Dr. Mohammad ARAFAT	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Muhittin ELİAÇIK	Kırıkkale Üniversitesi
Prof. Dr. Mukadder ERKAN	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Hilmi BULUT	Cumhuriyet Üniversitesi
Prof. Dr. Ruhattin YAZOĞLU	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Saliha KODAY	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Sedat CERECİ	Batman Üniversitesi
Prof. Dr. Suna Timur AĞILDERE	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Suna Timur AĞILDERE	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Şaban SAĞLIK	Ondokuzmayıs Üniversitesi
Prof. Dr. Şuayip ÖZDEMİR	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Şuayip ÖZDEMİR	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Tahir BALCI	Çukurova Üniversitesi
Prof. Dr. Tahir BALCI	Çukurova Üniversitesi
Prof. Dr. Turan ÖNDEŞ	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Vedat KELEŞ	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Yusuf GÜRÇINAR	Çukurova Üniversitesi
Prof. Dr. Zafer CİRHİNLİOĞLU	Cumhuriyet Üniversitesi
Prof. Dr. Zakir AVŞAR	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Nejat ERK	Çukurova Üniversitesi
Prof. Dr. Hamza GÜNDOĞDU	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Abulkuddüs BİNGÖL	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Turgut YİĞİT	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Asuman Seda SARACALOĞLU	Adnan Menderes Üniversitesi
Prof. Dr. Ömür BÜTEV DOLĞUN	Artvin Çoruh Üniversitesi
Prof. Dr. Selçuk ESENBEL	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi

Doç. Dr. Yusuf CERİT	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç. Dr. Mücahit DİLEKMEN	Atatürk Üniversitesi
Doç. Dr. Sabri KARADOĞAN	Dicle Üniversitesi
Doç. Dr. Suat ÜNAL	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Enver TATAR	Atatürk Üniversitesi
Doç. Dr. Hakkı UYAR	Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Dr. Mahmut ÖZTÜRK	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç. Dr. Nuriye SEMERCİ	Bartın Üniversitesi
Doç. Dr. Yusuf KILIÇ	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Sadık ÖNCÜL	Cumhuriyet Üniversitesi
Doç. Dr. Ali Murat AKTEMUR	Atatürk Üniversitesi
Doç. Dr. İsa KIZGUT	Akdeniz Üniversitesi
Doç. Dr. Murat YILDIZ	Cumhuriyet Üniversitesi
Doç. Dr. Hakan SARIBAŞ	Bülent Ecevit Üniversitesi
Doç. Dr. S. Sunay YILDIRIM DOĞRU	Dokuz Eylül Üniversitesi

Doç. Dr. Erkan AKAR
Doç. Dr. Abdulkadir GÜL
Doç. Dr. Abdulkadir LEVENT
Doç. Dr. Abdullah NARALAN
Doç. Dr. Abdullah ŞENGÜL
Doç. Dr. Abdüllatif TÜZER
Doç. Dr. Adem KARA
Doç. Dr. Ahmet MUTLU
Doç. Dr. Ahmet MUTLU
Doç. Dr. Ahmet OCAK
Doç. Dr. Ahmet ŞİMŞEK
Doç. Dr. Ahmet YİĞİT
Doç. Dr. Ahmet YİĞİT
Doç. Dr. Ali ASLAN
Doç. Dr. Alpaslan UÇAR
Doç. Dr. Alper Cihan KONYALIOĞLU
Doç. Dr. Aslan GÜLCÜ
Doç. Dr. Barış ÖZENER
Doç. Dr. Başaran GENÇDOĞAN
Doç. Dr. Beyhan ASMA
Doç. Dr. Bünyamin KOCAOĞLU
Doç. Dr. Cemal ELİTAŞ
Doç. Dr. Cengiz AKBULAK
Doç. Dr. Cüneyt EREN
Doç. Dr. Cüneyt EREN
Doç. Dr. D. Yelda KAĞNICI
Doç. Dr. Durdu Mehmet BURAK
Doç. Dr. Ebubekir SOFUOĞLU
Doç. Dr. Erdal ESER
Doç. Dr. Eyup BEKİRYAZICI
Doç. Dr. Eyüp AKMAN
Doç. Dr. Eyüp AKMAN
Doç. Dr. Faruk YÜCEL
Doç. Dr. Fikri SALMAN
Doç. Dr. Fuat BOYACIOĞLU
Doç. Dr. Gökhan DEMİRCİOĞLU
Doç. Dr. Gökhan DEMİRCİOĞLU
Doç. Dr. Gülbadi ALAN
Doç. Dr. Gürbüz OCAK
Doç. Dr. Gürsoy ŞAHİN
Doç. Dr. Hakkı Engin GİDERER
Doç. Dr. Halil İbrahim SAĞLAM
Doç. Dr. Halil İbrahim SAĞLAM
Doç. Dr. Halit EV
Doç. Dr. Hanife Nalan GENÇ
Doç. Dr. Hasan Ali ŞAHİN
Doç. Dr. Hasan ARSLAN
Doç. Dr. Hatice ÇUBUKÇU
Doç. Dr. Hava SELÇUK
Doç. Dr. Hüseyin KÖSE
Doç. Dr. İbrahim KOPAR
Doç. Dr. İsmail BOYACI
Doç. Dr. Jülide Akyüz ORAT
Doç. Dr. Kemal DOYMUŞ
Afyon Kocatepe Üniversitesi
Erzincan Üniversitesi
Batman Üniversitesi
Atatürk Üniversitesi
Afyon Kocatepe Üniversitesi
Cumhuriyet Üniversitesi
Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Ondokuzmayıs Üniversitesi
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sakarya Üniversitesi
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Atatürk Üniversitesi
Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Atatürk Üniversitesi
Atatürk Üniversitesi
Cumhuriyet Üniversitesi
Atatürk Üniversitesi
Erciyes Üniversitesi
Ondokuzmayıs Üniversitesi
Afyon Kocatepe Üniversitesi
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Dokuz Eylül Üniversitesi
Dokuz Eylül Üniversitesi
Ege Üniversitesi
Ahi Evran Üniversitesi
Sakarya Üniversitesi
Cumhuriyet Üniversitesi
Atatürk Üniversitesi
Kastamonu Üniversitesi
Kastamonu Üniversitesi
Ege Üniversitesi
Atatürk Üniversitesi
Selçuk Üniversitesi
Karadeniz Teknik Üniversitesi
Karadeniz Teknik Üniversitesi
Erciyes Üniversitesi
Afyon Kocatepe Üniversitesi
Afyon Kocatepe Üniversitesi
Çankırı Karatekin Üniversitesi
Sakarya Üniversitesi
Sakarya Üniversitesi
Celal Bayar Üniversitesi
Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Erciyes Üniversitesi
Canakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Çukurova Üniversitesi
Erciyes Üniversitesi
Atatürk Üniversitesi
Atatürk Üniversitesi
Dokuz Eylül Üniversitesi
Kafkas Üniversitesi
Atatürk üniversitesi

Doç. Dr. Koray ÖZCAN	Selçuk Üniversitesi
Doç. Dr. Koray ÖZCAN	Selçuk Üniversitesi
Doç. Dr. Kürşad YILMAZ	Dumlupınar Üniversitesi
Doç. Dr. Kürşat YILMAZ	Dumlupınar Üniversitesi
Doç. Dr. M. Dursun ERDEM	Ondokuzmayıs Üniversitesi
Doç. Dr. Mahmut MASCA	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet DEMİRTAŞ	Bitlis Eren Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet HASGÜLER	Lefke Avrupa Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Serhat YILMAZ	Kastamonu Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet ŞAHİN	Çanakkale Onsekiz Mart Üniv.
Doç. Dr. Mehmet Yaşar ERTAŞ	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet ZAMAN	Atatürk Üniversitesi
Doç. Dr. Melek ÖKSÜZ	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Mesut ERŞAN	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Doç. Dr. Musa BİLGİZ	Atatürk Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa CİHAN	Atatürk Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa ERTÜRK	Muğla Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa ERTÜRK	Muğla Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa Fadıl SÖZEN	Akdeniz Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa HOTAMIŞLI	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa ORAL	Akdeniz Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa ŞAHİN	Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa YAVUZ	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa YAVUZ	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Doç. Dr. Nazan YELKİKALAN	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Doç. Dr. Necmettin AYGÜN	Aksaray Üniversitesi
Doç. Dr. Nevzat GÜMÜŞ	Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Dr. Nurettin TURGAY	Dicle Üniversitesi
Doç. Dr. Orhan YAZICI	İnönü Üniversitesi
Doç. Dr. Perihan YALÇIN	Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Perihan YALÇIN	Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Refik DİLBER	Atatürk üniversitesi
Doç. Dr. Rıfat GÜNDAY	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Doç. Dr. Rıza KARAGÖZ	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Doç. Dr. Sadiye TUTSAK	Uşak Üniversitesi
Doç. Dr. Salih Paşa MEMİŞOĞLU	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç. Dr. Sami KILIÇ	Fırat Üniversitesi
Doç. Dr. Sami KILIÇ	Fırat Üniversitesi
Doç. Dr. Serap DURUSOY	Abant İzzet Baysal üniversitesi
Doç. Dr. Serkan ŞEN	Ondokuzmayıs Üniversitesi
Doç. Dr. Soner YAVUZ	Bülent Ecevit Üniversitesi
Doç. Dr. Soyalp TAMÇELİK	Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Soyalp TAMÇELİK	Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Süleyman DÜNDAR	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Doç. Dr. Süleyman İNAN	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Şahin KÖKTÜRK	Ondokuzmayıs Üniversitesi
Doç. Dr. Şevki ÖZBİLEN	Bayburt Üniversitesi
Doç. Dr. Şükrü YAPRAKLI	Atatürk Üniversitesi
Doç. Dr. Tevfik ERKAL	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Doç. Dr. Tevfik ERKAL	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Doç. Dr. Tevhit AYENGİN	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Doç. Dr. Tuncay İMAMOĞLU	Atatürk üniversitesi
Doç. Dr. Türkan ARGON	Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Doç. Dr. Ulvi KESER	Atılım Üniversitesi
Doç. Dr. Vedat ÇALIŞKAN	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Doç. Dr. Yasin SOYLU	Atatürk Üniversitesi
Doç. Dr. Yavuz BAYRAM	Ondokuzmayıs Üniversitesi
Doç. Dr. Yılmaz KARADENİZ	Muş Alparslan Üniversitesi
Doç. Dr. Yusuf DOĞAN	Cumhuriyet Üniversitesi
Doç. Dr. Yusuf TOPAL	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Doç. Dr. Zeki KODAY	Atatürk Üniversitesi
Doç. Dr. Zülbiye TOLUK UÇAR	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç. Dr. İsmail Hakkı NAKİLCİOĞLU	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Doç. Dr. Nebahat GÖÇERİ	Cumhuriyet Üniversitesi

Editörden...

Yeni bir sayımızla daha siz kıymetli JASSS okurlarının karşısında...

5. yaşımızın içindeyiz ve tarandığı indekslerle uluslar arası bir dergi konumuna gelen dergimiz sosyal bilimler alanında önemli bilimsel ve uluslar arası dergi konumuna gelmiştir. Bunun sonucunda yılda iki kez yayın yapan JASSS, yılda dört kez yayın yapma kararı almış ve bu sayımız 2012/2 veya Volume 5 Issue 2 olarak yayınlanmıştır. Bu yeni yayın politikamızın altında kıymetli akademisyenlerimizin ihtiyaçlarına cevap verme endişesi yatmaktadır. Ayrıca sosyal bilimler alanında nitelikli ve daha çok yayın yapabilme gücü, sosyal bilimler alanında başvurulmuş bir literatür kaynağı olmak da vardır.

Dergimizin indekslerle ilgili çalışmaları da çok yoğun olarak devam etmektedir. Birinci sayımızda itibaren JASSS; ASOS, MLA, EBSCO gibi indekslerde taranmış, bununla birlikte dünyanın önemli kütüphanelerinde taranmaya da devam etmektedir. Yine DOAJ, ULAKBİM ve AHCI gibi indekslere başvuru süreçleri devam etmektedir. Bu yoğun çalışmalar neticesinde dergimiz uluslar arası indeksli ve hakemli bir dergi konumuna gelmiştir.

Bu sayımızda 32 makale yayımlanmıştır. Sosyal bilimler alanında yayın yapan dergimiz, bu sayısında **“Eğitim Bilimleri, Etnoğrafya, Tarih, Kamu Yönetimi, Yönetim Bilimleri, Yönetim Organizasyonu, Uluslararası İlişkiler, Siyaset Bilimi, Siyasi Tarih, Edebiyat Bilim, Arap Dili, Dilbilim, Coğrafya Eğitimi, Şehir ve Bölge Planlama, Turizm, Tasavvuf”** gibi ana bilim dallarında birbirinden kıymetli 32 yazı yayımlanmıştır. Bu yazılar birkaç hafta içinde indeks kayıtlarına aktarılacak, dünya bilim çevrelerine ulaştırılacaktır. Normal şartlarda bugüne kadar 5-10 yazı arasında yayımlanan dergimiz, gelen yazıların yoğunluğu ve akademisyenlerin ihtiyaçları doğrultusunda yıllık sayı adedini altıya çıkarırken, her sayıda yayımlanan makale sayısını da artırmıştır.

Tabii ki bu süreçte bizi asla yalnız bırakmayan kurul üyelerimize, hakemlerimize ve yazarlarımıza teşekkür ediyorum. Bu yeni sayımızın da sosyal bilimler adına faydalı olmasını diliyorum.

Esengül KARADAYI

Editor of JASSS

The Journal of Academic Social Science Studies

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Nevin AKKAYA Muhibbi Divanı'nda Kişi Kadrosu <i>The Persons In Muhibbî's Divan</i>	1-13
Adem AYDEMİR Divanü Lugati't Türk'te Aşk ve Cinsellik Üzerine <i>On The Love And Sexuality In Divanü Lugati't Türk</i>	15-41
Umut BALCI Şiir Dilinde Sapma ve Alışılmamış Bağdaştırmaların Çevirisi <i>Translation Of Variation And Unconventional Couplings In The Language Of Poetry</i>	43-53
Betül DUMAN – Osman ALACAHAN Getto Tartışmasına Bir Metropolden Bakmak <i>A Glance At Ghetto Discussion From A Metropole</i>	55-74
Mete Bülent DEĞER – Zeynep İrem FIRATLIGİL Anadolu'da Evren (Evrân) İnanışı ve Bu İnanışın Kökenleri <i>Evren (Evrân) Belief And The Roots Of It In Anatolia</i>	75-81
Fatih DEMİR – Levent VURGUN – Mahmut AKPINAR – E. E. Ertad USLU Yönetmel Bir Olgu Olarak “Bürokratik Seçkincilik” ve Kamu Görevlilerinde Seçkinci Eğilimler <i>A Case In Managerial "Bureaucratic Elitism" And Public Officials Elitist Trends</i>	83-108
Metin DEMİRCİ İdil-Ural Bölgesi Müslümanlarının Meşhur Müftüsü Rızaeddin Fahreddin'in Edebî Eserlerinin Dili <i>The Language Of Literary Works Of Rızaeddin Fahreddin Who Is Well-Known Mufti Among Muslims Of Idil-Ural Region</i>	109-128
Esra Birsan GÜLER Yabancılar Türkçe Öğretiminde “Öğretmen” Unsuru <i>“Teacher” Fact In Teaching Turkish As A Foreign Language</i>	129-134
Nevin GÜMÜŞ Bosnalı Abdülkerîm Sâmî'î ve Dîvânı <i>Abdülkerîm Sâmî'î Of Bosna And His Dîvân</i>	135-143
Mehmet GÜMÜŞKILIÇ Bir Gazavat-Nâme Etrafında Hz. Ali'nin Halk Muhayyilesindeki Yeri <i>Around A Gazavat-Nâme Hz. Ali's Place In People's Imagination</i>	145-155
Zeliha GÜNEŞ Kadınların Seçme-Seçilme Hakkı Konusunda Halide Edip'le Yapılan Bir Söyleşi <i>An Interview With Halide Edip Adıvar Upon Woman's Right To Vote And Be Elected</i>	157-162
İsa IŞIK Sezai Karakoç Yahut Diriliş Düşüncesi İzleğinde Bir Şair: Necat Çavuş <i>A Poet Following Sezai Karakoc Or His Resurrection Idea: Necat Çavuş</i>	163-171

Tahir KAHRAMAN Türkçedeki Belirtme Öbeklerinin Türleri ve Bunların Adlandırılması <i>Types Of Determinative Phrases In Turkish And Naming Them</i>	173-181
Mehmet Fatih KAYA Coğrafya Eğitiminin Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimi Açısından Önemi <i>Importance Of Geography Education In Terms Of Sustainable Development Training</i>	183-200
Ayvaz MORKOÇ Adil Yakuboğlu'nun "Uluğbey'in Hazinesi" Romanında Tarikatlar ve Faaliyetleri <i>Sects And Their Activities Of Adil Yakuboğlu In His Novel "Uluğbey'in Hazinesi"</i>	201-214
Seda ÖZBEK Orhan Veli'nin İzinde Bir "Garip": Muzaffer Tayyip Uslu <i>A "Grotesque" On Orhan Veli's Step: Muzaffer Tayyip Uslu</i>	215-226
Çimen ÖZÇAM Türk Dil Kurumunun 80. Yılında Türkiye Türkçesiyle İlgili Gramer Kitapları <i>Grammar Studies On Turkey Turkish In The 80th Year Of The Turkish Language Association</i>	227-235
Can ÖZGÜR Binary-Multiple Words And Forms In The King's Dictionary Having Six Languages, Written In The Field Of Mamluk And Kipchak Written In The Field Of Mamluk And Kipchak In The King's Dictionary Having Six Languages <i>Memlük-Kıpçak Sahasında Yazılmış Altı Dilli Kral'ın Sözlüğünde İkili-Çoklu Kelime Ve Şekiller</i>	237-241
Halil ÖZŞAVLI Başlangıçtan I. Dünya Savaşına Kadar Rus-Ermeni İlişkileri <i>Russian-Armenian Relations From Beginning Until World War I</i>	243-268
Ayşe SAĞLAM Nedim ve Necâti Divanlarında Kullanılan Mahallî Unsurların Mukayesesi <i>Comparison Of Local Elements Used In Nedim And Necati Divans</i>	269-284
Servet ŞENGÜL Boğaç Han Öyküsüne Ontolojik Bir Yaklaşım <i>An Ontological Approach To The Story Of Boğaç Han</i>	285-290
Ramazan TOPDEMİR Tarihi Romanda Zaman Meselesi <i>Historical Novels And The Question Time</i>	291-303
Gülden TÜM Linguistic Difficulties For Polish Students Studying Turkish As A Foreign Language: A Case Study <i>Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen Leh Öğrencilerin Dilsel Problemleri: Durum Çalışması</i>	305-316
İbrahim USTA Dört Temel Dil Becerisi ve Arapça Öğretimindeki Katkıları <i>The Four Language Skills And Their Benefits On Teaching Arabic</i>	317-326

Şafak ÜNÜVAR 327-347
The Use Of Media In Advertising As A Promotion Tool: A Study On Hospitality Businesses
Tutundurma Aracı Olarak Reklamda Medya Kullanımı: Konaklama İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma

Şenay YAPICI – Mehmet KOÇYİĞİT 349-368
Üniversite Öğrencilerinin Nedensel Yüklemeleri
Causal Attributions Of University Students

Sedat BALYEMEZ 369-378
Sırsıklam, Sırsıklam Kelimeleri Üzerine
About Sırsıklam, Sırsıklam Words

Özgür YILDIZ – Gökçe AKBULUT 379-393
1915'ten Günümüze Tehcir
Since The Deportation 1915

Firdevs CANBAZ YUMUŞAK 395-405
Ahmet Büke'nin Öykücülüğü ve Öykülerinde Konu Seçimi
Ahmet Büke's Narration And Subject Selection In His Stories

Necmi GÖKYER 407-419
İlköğretim Okullarında Rehberlik Hizmetlerinin Uygulama Sürecinin Etkililiği
The Effectiveness Of Guidance Services' Implementation Process In Primary Schools

Yücel ÖKSÜZ 421-438
Duyguların Açılması Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Edebilmeleri Üzerindeki Etkisi
The Impact Of Emotional Disclosure Training On Emotional Expression Of University Students

Zafer AKBAŞ 439-459
Ürdün Dış Politikasının Temel Bileşenleri: Belirsizlik Sorunu ve Tehdit Algılaması
Basic Components Of Jordan's Foreign Policy: Uncertainty Problem And Threat Perception

REVIEW

Kenan MERMER 461-466
Frithjof SCHUON, İslâm'ın Metafizik Boyutları, Türkçesi: Mahmut Kanık, İz Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, 2010, IX+180s.

The Journal of Academic Social Science Studies

International Journal of Social Science
Volume 5 Issue 2, p. 369-378, April 2012

SIRSIKLAM, SIRILSIKLAM KELİMELERİ ÜZERİNE ***ABOUT SIRSIKLAM, SIRILSIKLAM WORDS***

Yrd. Doç. Dr. Sedat BALYEMEZ

Bartın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü

Abstract

“Completely wet, very wet” *sırsıklam* and *sırılısıklam* meaning as commonly used words in modern Turkish. However, until the present day scientific studies, not given enough information about the etymology of these words. In this study, we focused on the structure of the words *sırsıklam* and *sırılısıklam*. Emphasized that these words, are a form of reinforced *sıklam* word. *Sıklam* word has been searched in dictionaries which prepared on the historical and modern periods of Turkish, also in dialectical studies. Although not used in Turkey Turkish, it is proven that the *sıklam* word used in the Anatolian dialects. Suggested that the *sıklam* word derived from *sıgıt*, *sıkda-*, *sıkla-* in old Turkish and examined the morphological structure of the word.

Key Words: *sırsıklam*, *sırılısıklam*, reinforcement, morphology

Öz

Büsbütün ıslak, çok ıslak anlamındaki *sırsıklam* ve *sırılısıklam* kelimeleri, Türkiye Türkçesinde sıkça kullanılmaktadır. Ancak günümüze kadar yapılan bilimsel çalışmalarda, bu sözcüklerin kökeni hakkında yeterli bilgi verilmemiştir. Bu çalışmada, *sırsıklam* ve *sırılısıklam* sözcüklerinin kökeni ve yapısı üzerinde durulmuştur. Bu kelimelerin *sıklam* sözcüğünün pekiştirilmiş şekli olduğu belirtilmiş; Türkçenin tarihî ve çağdaş dönemleri üzerine hazırlanan sözlüklerde, ağızlarda ilgili kelimenin izi sürülmüştür. Standart Türkiye Türkçesinde tek başına kullanılmamasına rağmen Anadolu ağızlarında *sıklam* şeklinde bir kelimenin bulunduğu ortaya konulmuştur. *Sıklam* kelimesi ile Türkçenin birçok döneminde kullanılan *sıgıt*, *sıkda-*, *sıkla-* kelimeleri arasında ilişki kurulmuş, kelimenin morfolojik yapısı incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *sırsıklam*, *sırılısıklam*, pekiştirme, biçim bilgisi

1. Giriş

Türkiye Türkçesindeki kelimelerin yapısı ve kökeni üzerine birçok çalışma yapılmıştır, yapılmaktadır. Yapılan bu çalışmaların her biri, alanında belli bir boşluğu doldurmakta, dilimizin zenginliğinin ve büyüklüğünün ortaya konulmasına katkı sağlamaktadır. Bütün bu çalışmalara rağmen, sadece birkaç sayfalık bir metindeki kelimeleri sıralayıp bu kelimelerin yapısı üzerine düşündüğümüzde yapısını tam olarak açıklayamadığımız, tereddüde düştüğümüz kelimelerle karşılaşabilmekteyiz. *Sırsıklam*, *sırsıklam* kelimeleri de bu kelimelerdendir. Söz konusu kelimelerin yapısını incelemeye kalktığımızda ilk etapta zihnimizde bazı tereddütler oluşmaktadır: Acaba bu kelimelerde bir pekiştirme var mıdır? Pekiştirme *sır* ile sağlanmışsa *sıklam* nedir, yapısı nasıldır? Pekiştirme yoksa kelimenin kökü ve ekleri nelerdir? *Sır* ile *sırlı*'nin görevi aynı mıdır?

Şu ana kadar yapılan çalışmaları incelediğimizde *sırsıklam*, *sırsıklam* kelimelerinin ya hiç ele alınmadığını ya da yeterince açıklanmadığını gördük. Günümüz Türkçesinde oldukça sık kullanılan bu kelimelerin daha önceleri yeterince incelenmemiş olması, dilimiz açısından bir eksikliktir. Biz bu çalışmamızda, söz konusu kelimelerin yapısı üzerinde durarak, bu konuda bazı tespitlerimizi sunmaya çalışacağız.

Türkçe Sözlük'te *sırsıklam* ve *sırsıklam* için aynı anlamlar *-büsbütün ıslak, çok ıslak* (TDK 2005: 1758, 1759)- verilmekte, bu iki kelime arasında gönderim yapılmaktadır. Kelimelerin sözlük anlamına ve günlük kullanımına dikkat ettiğimizde anlamsal bir *pekiştirmenin* olduğunu açıkça görüyoruz. Biz de bu *pekiştirmeden* yola çıkacağız. Yani bize göre *mas-mavi, kıp-kırmızı, sap-sarı, ter-temiz* kelimelerindeki pekiştirmenin aynısı, *sır-sıklam* kelimesinde de vardır. *Sır-sıklam* ile *sır-ıl-sıklam* kelimelerini yapıca birbirinden ayıran tek unsur *ıl* sesleridir. Bu farklılık, kelimeleri tümüyle birbirinden ayırıştıran bir farklılık değildir; *ıl* sesleri, pekiştirmeyi genişletmek için kullanılmıştır (Korkmaz 2003: 348). Yani *sırsıklam* kelimesi, *sırsıklam* kelimesindeki pekiştirmenin genişletilmiş şeklidir. Bu durumda incelenmesi gereken asıl husus, *sıklam* şeklinde bir kelimenin olup olmadığıdır.

Türkiye Türkçesinde *sıklam* sözcüğü tek başına kullanılmadığı gibi Türkiye Türkçesinin sözlüklerinde de bu kelime geçmemektedir (TDK 2005, Püsküllüoğlu 2008, Dil Derneği 2005). Acaba Türkçenin tarihî gelişim seyri içinde, çağdaş lehçelerde veya ağızlarda böyle bir kelime var mıydı? *Sıklam* kelimesinin kökü ne olabilir? Çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde ağırlıklı olarak bu nokta üzerinde duracak, bugün standart dilde tek başına kullanılsa bile *sıklam* şeklinde bir kelimenin olduğunu ve bu kelimenin *ıslak, ıslanmış, yaş, nemli* vb. anlamları taşıdığını açıklamaya çalışacağız. *Sıklam* kelimesinin morfolojik tahlilini de *sık+la-m* şeklinde yapıp *sık+* kökünün anlamı ve ekler üzerinde duracağız. Türkçenin neredeyse bütün dönemlerinde kullanılan *sığıt* (*ağıt, ağlama*), *sığıta-<ı9da-(ağla-), sı9la-(ağla-)* kelimeleri ile *sırsıklam/sıklam* arasında bir ilişki kurmaya çalışacağız.

2. Sözlüklerde ve Metinlerde *Sırsıklam*, *Sıklam*

Yukarıda da belirttiğimiz gibi bize göre *sırsıklam* kelimesi, *sıklam* kelimesinin pekiştirilmiş şeklidir. Bu nedenle çalışmamız boyunca sözlük ve eserleri tararken hem *sırsıklam/sırsıklam* hem de *sıklam* kelimesini taradık. Kelimenin kökü olan *sık+* (<*sıq, sıh, sık*) ile başlayan bütün kelimeleri inceleyerek anlamca ilişkili olabilecek diğer kelimeleri de tespit etmek istedik.

Göktürk, Uygur ve Karahanlı döneminin başlıca söz varlığına ulaşmamıza imkân tanıyan *Eski Türkçenin Grameri* (Gabain 2000), *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish* (Clauson 1972), *Orhon Yazıtları* (Tekin 2010), *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü* (Caferoğlu 1993), *Eski Türkçenin Söz Varlığının Düz ve Ters Dizimi*

(Alyılmaz 2004), *Divanü Lûgat-it-Türk, Kutadgu Bilig* gibi eserlerde *sırsıklam/sıklam* kelimesine rastlamadık.

Sırsıklam/sıklam kelimeleri, Kıpçak dönemine ait metinlerde (Toparlı vd. 2007) ve *Nechü'l-Ferâdis, Mukaddimet'ül-Edeb* gibi Harezmi Türkçesi metinlerinde de geçmiyor. XIII. yüzyıldan itibaren Türkiye Türkçesi ile yazılmış metinlerdeki kelimeleri bir araya getiren *Tarama Sözlüğü*'nde de bu kelimelere rastlamadık (TDK, 1971). Bu kelimeler, taranan eserlerde geçtiği hâlde sözlüğe alınmamış olabilir. Çünkü aşağıda da belirttiğimiz üzere XIX. yüzyıl ve sonrasındaki bazı sözlüklerde *sırsıklam/sıklam* kelimeleri madde başında ve madde açıklamalarında karşımıza çıkmaktadır.

Lehçe-i Osmanî'de *sırsıklam, sıklam* kelimeleri ile karşılaşırız. Eserde, *sıklam* kelimesi madde başı olarak alınmış ve “Islak. sır sıklam sıklıacak kadar ıslak” şeklinde açıklanmıştır. *Sırsıklam* kelimesi ise madde başı olarak ayrıca alınmamıştır (Ahmet Vefik Paşa 2000: 342).

Şemsettin Sami, *Kamus-ı Türki*'de sadece *sıklam*'ı madde başı yapmış ve “sıklıacak kadar ıslak” olarak açıklamıştır. *Sırsıklam* kelimesi ise, *sıklam* maddesinin açıklaması içinde geçiyor: “sırsıklam=pek ıslak”. Şemsettin Sami'nin *sıklam* maddesine “Yalnız bu tabirde müstamelir*.” şeklinde bir not düşmesi de önemlidir (Şemsettin Sami 2010: 1069). Bize göre bu not, *sırsıklam* kelimesinin günlük hayattaki kullanımından hareketle *sıklam* kelimesine anlam verildiğini ve *sıklam* kelimesinin bu nedenle sözlüklere girerek madde başı yapıldığını göstermektedir.

Yeni Türkçe Lûgat'te de yukarıdaki durumla karşılaşırız. Bu eserde *sıklam* veya *sırsıklam* kelimeleri, *sır* maddesinde açıklanmış: “**sır** e. Sıklam kelimesiyle birlikte kullanılır: **sırsıklam** pek ıslak”. Açıklamada “sıklam kelimesiyle birlikte kullanılır” denilmesine rağmen *sıklam*'ın ne anlama geldiği belirtilmemiş; sözlükte madde başı olarak yer almamıştır (Toven 2004: 658).

Sıklam kelimesini, *Yeni Türk Lûgati*'nde de madde başı olarak görüyoruz. Ancak *sıklam* için herhangi bir açıklama verilmeden *sırsıklam* kelimesine gönderim yapılmıştır (İbrahim Alâettin vd. 1930: 993).

Yukarıda verdiğimiz bilgiler göstermektedir ki Tanzimat'tan 1930'lu yıllara kadar hazırlanan bazı Türkçe sözlüklerde ya madde başı olarak ya da madde içinde *sıklam* kelimesi ile karşılaşırız. Daha sonraki yıllarda ise madde başında veya maddelerin açıklanmasında, günlük dilde tek başına kullanılmayan “*sıklam*” kelimesine yer verilmemiş; *sırsıklam, sırsıklam* kelimeleri sözlükte yer almıştır. Meselâ Türk Dil Kurumunun Türkçe Sözlüğü'nün ilk baskısında *sırsıklam* madde başı olmuş, *sıklam* ise sözlükte hiç geçmemiştir (TDK 1945: 521).

3. Türkiye Türkçesinin Etimolojik Sözlüklerinde *Sırsıklam, Sıklam*

Hasan Eren'in etimoloji sözlüğünde (Eren 1999) kelitemiz hakkında herhangi bir bilgiye rastlamadık.

Nişanyan, *sıklam* kelimesini madde başı olarak almış, ancak herhangi bir açıklama vermeksizin *sırsıklam* kelimesine gönderim yapmıştır. Nişanyan, pekiştirme anlamını dikkate almamış; kelimeyi *sırsıklam* ve *sıklam* kelimelerinin birleşmesinden oluşan birleşik sözcük

* müstamel: eskimiş

olarak değerlendirmiş, ayrı yazmayı tercih etmiştir: *sırl sıklam*. Divanü Lûgat-it-Türk'te *bulaşmak, yapışmak* anlamıyla verilen *sırl* kelimesi, Nişanyan'a göre *sıvı hale gelmek, cıvılamak* anlamındaki **sır-* kökünden türemiştir. Ancak gönderme yapılan *sırl sıklam* maddesinde de *sıklam* sözcüğü üzerine herhangi bir açıklama yapılmamıştır (Nişanyan 2007: 430).

Türkiye Türkçesinin son etimolojik sözlüğünü hazırlayan Tuncer Gülensoy ise madde başı olarak *sırsıklam*'ı almış ve *sırsıklam*'ı bu kelimenin anlamı olarak vermiştir. *Sırsıklam* kelimesi ise sözlükte yer almamıştır. Gülensoy, kök ve ekler hakkında herhangi bir açıklama yapmamış ve kelimeyi **sır-(ı)l+sık-la-m* şeklinde tahlil etmiştir (Gülensoy 2007: 771).

4. Türkiye Türkçesi Ağzlarında *Sırsıklam, Sıklam*

Standart Türkiye Türkçesinde *sıklam* kelimesinin tek başına kullanılmadığını, *sırsıklam, sırsıklam* kelimelerinin içinde yaşadığını belirtmiştik. Derleme Sözlüğü'nün X. cildinden (TDK 1978) aldığımız aşağıdaki örnekler, bu kelimenin aynı anlam alanı çerçevesinde farklı şekillerde de varlığını devam ettirdiğini göstermektedir:

sulusıklam. Çok ıslak, sırsıklam (*Divriği-Sivas)

sırımsıklam. Çok ıslak, su gibi (*Alaşehir-Manisa)

sırsıklak. Çok ıslak, su gibi (*Atabey-Isparta)

*sıhlamsu*¹. Çok ıslanmış, sudan çıkmış (*Ardanuç ve köyleri – Artvin)

Bu kelimelerden özellikle *sulusıklam* ve *sıhlamsu* üzerinde durmak istiyoruz. Görüldüğü gibi bu kelimelerde de bir pekiştirme anlamı vardır ama bu pekiştirme *m, p, r, s* sesleriyle değil, *sulu (sulu-sıklam)* ve *su (sıhlam su < sıklam su)* kelimelerinin birlikte kullanılması yoluyla sağlanmıştır. *Sulusıklam, sıhlamsu* gibi yapıların birer sıfat tamlaması mı yoksa eş-yakın anlamlı kelimelerle kurulmuş ikileme mi olduğu tartışılabilir. Bizim dikkat çekmek istediğimiz temel nokta *sıklam* şeklinde bir kelimenin olduğu ve bu kelimenin ağızlardaki kullanımının devam ettiği. Benzer şekilde *yorgun argın, evirmek çevirmek* gibi ikilemelerdeki *argın* ve *evirmek* kelimeleri, daha önce anlamlı birer kelimeyken bugün tek başlarına kullanılmamakta, ikileme içinde varlığını devam ettirmektedir (Aksan 1969).

5. Çağdaş Lehçelerde *Sırsıklam, Sıklam*

Sırsıklam, sıklam kelimelerinin çağdaş lehçelerde kullanılıp kullanılmadığını tespit etmek amacıyla *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü* (1991), *Kırgız Sözlüğü* (Yudahin 1998), *Karayim Lehçesi Sözlüğü* (Kowalski 1996), *Tuva Türkçesi Sözlüğü* (Arıkoğlu – Kuular 2003), *Karaçay – Malkar Türkçesi Sözlüğü* (Tavkul 2000), *Kırım Tatar Türkçesi* (Savran 2003) *Örneklili Hakasça – Türkçe Sözlük* (Arıkoğlu 2005) gibi eserleri taradık. Bu eserlerde *sırsıklam, sıklam* kelimelerini bulamadık. Karayimcedeki pekiştirmelerin ilk heceleri üzerine hazırlanan bir makalede *sır-sıklam (<sıqlam)* kelimesine rastladık. Ancak bu çalışmada Lehçe-i Osmanî'ye atıfta bulunulmuş ve kelimenin kökeninin kesin olarak bilinmediği belirtilmiş (Stachowski 2010). Söz konusu çalışma, *sırsıklam* kelimesinin günümüzde Türkiye Türkçesi dışında da kullanıldığını göstermesi bakımından önemlidir. Bu kelimenin diğer birçok lehçede de kullanıldığını ancak ulaştığımız kaynaklarda geçmediği muhtemeldir.

¹ Derleme Sözlüğü'ne katkı sağlaması amacıyla belirtmek isteriz ki doğup büyüdüğümüz kasaba olan Malatya ili Doğanşehir ilçesine bağlı Kurucaova kasabasında da *sırsıklam* kelimesi yerine *sıhlamsu* kelimesi kullanılmaktadır.

6. Sırsıklam, Sıklam Kelimelerinin Yapısı

Sırsıklam kelimesindeki *sır*'in pekiştirme hecesi olduğunu söylemiştik: *sır-sıklam*. *Sıklam* kelimesinin *ıslak*, *ıslanmış*, *yaşarmış*, *yaş*, *sulu*, *nemli* vb. anlamları taşıdığı açıktır. Biz bu kelimenin yapısının *sık+la-m* şeklinde olduğunu düşünüyoruz. Kelimenin kökü olarak düşündüğümüz *sık*, elimizdeki metinlerde yalın durumda geçmediği için **sık* olarak yazmakta yarar görüyoruz. Birazdan yapacağımız açıklamalardan hareketle hem *sıklam* kelimesinin hem de *sıgıt* (*ağıt*, *ağlama*), *sıgta-<sıkda-(ağla-)*, *sıkla-(ağla-)* kelimelerinin temel anlam alanı *ıslak*, *yaş* olan **sık+* isim kökünden türediğini düşünüyoruz.

Sık ismi, Türkçenin en işlek isimden fiil yapım eki olan *+la* eki ile fiil yapılmıştır (*ıslamak*, *yaşartmak* vb. anlamda). Daha sonra ise *sıkla-* fiilinin üzerine *-m* fiilden isim yapım eki getirilerek *ıslanmış*, *ıslak*, *yaş* vb. anlamlara gelen yeni bir isim türetilmiştir.

Bu açıklamalardan sonra *sırsıklam* kelimesinin yapısını tahlil etmek zor değildir: *Sıklam* kelimesinin ilk hecesinde bulunan ünsüzün yerine *r* sesi getirilmiş ve kelimenin başına eklenmiştir: *sır-sıklam*.

7. Sıklam Kelimesi ile Sıgıt, Sıgta-<Sıkda- Sıkla- Arasındaki İlişki

Sıgıt, *sıgta-<sıkda-*, *sıkla-(ağla-)* kelimeleri, Türkçenin ilk dönemlerinden beri kullanılmaktadır:

Köktürk Türkçesi *Sıgıt*: feryat, figan; *sıgta-*: yas tutmak, ağlamak, *sıgıtçı*: yaşçı, ağlayıcı (Tekin 2010: 166).

Uygur Türkçesi *Sıgta-*: haykırmak, feryat etmek; *sıgtaş-*: haykırışmak (Tezcan 1975: 170). *Sıgta-*: hıçkıra hıçkıra ağlamak, feryat etmek; *sıgtaş-*: ağlaşmak, birlikte feryat etmek (Hamilton 1998: 209). *Sıgıt*, *sıgta-*, *sıgtaş-* (Kaya 1994: 660).

Karahanlı Türkçesi *Sıgıt*: ağlama, ağlayış; *sıgıtat-*: ağlatmak, *sıgta-*: ağlamak (Arat 1979: 396). Bu kullanımlara ek olarak *sıxıt*, *sıxta-*, *sıxtaş-*, *sıxıtat-* (Atalay 1999: 514).

Çağatay Türkçesi *Sıkta-*: Ziyadesiyle ağlamak (Abuşka Lugatı 1970: 281)

Kıpçak Türkçesi *Sıkda-*: ölenin arkasından ağlamak, ağıt yakmak (Özyetgin 2001: 620).

Harezm Türkçesi *Sıgıt*: yas (Yüce 1993: 175).

Eski Anadolu Türkçesi *sıkla-*: ağlamak, göz yaşı dökmek, sızlamak (TDK 1971: 3412).

Azerbaycan Türkçesi *sıxtamax*: ağlamak (TDK 2003)

Kırgız Türkçesi *Sıkta-*: acı acı ağlamak, tasalanmak (Yudahin 1998: 649)

Kazan Tatar Türkçesi *Sıgıt*: ağlayış; *sıkra-*: inlemek, sızlanmak, ah etmek (Öner 2009: 234).

Hakas Türkçesi *Sıhta-*: ağlamak; *sıhtağ*: ağlama; *sıhtat-*: ağlatmak (Arıkoğlu 2005: 422).

Özyetgin'in ilgili sözlüklerden aktardığına göre bu kelime, Başkurt Türkçesinde *hıkta*; Karakalpak Türkçesinde *sıkla-*; Nogay, Kumuk ve Karay Türkçelerinde *sıkta-* olarak yaşamaktadır (Özyetgin 2001: 620).

Türkiye Türkçesinde *sıgıt*, *sıgta-*, *sıkla-* gibi kelimeler kullanılmamaktadır. Ancak İznik ağzında *çok ağlamak* anlamını taşıyan *sıklamak* kelimesi derlenmiştir (TDK 1978: 3606).

Buradan hareketle şu tespitleri yapmak istiyoruz:

a. Bütün bu kelimeler, *ağla-* (<*ıgla-*, <*yıgla-*) fiili ile genellikle eş zamanlı olarak kullanılmıştır. Örneğin Hsüan Tsang Biyografisi'nde üç kez *sıgta-*, altı kez *yıgla-* fiili geçmektedir (Tezcan 1975)². Altun Yaruk'ta on altı kez *yıgla-*, on dört kez *sıgta-* kullanılmıştır (Kaya 1994: 660). Kutadgu Bilig'te yirmi iki yerde *yıgla-*, on yedi yerde *sıgta-* fiilini görmekteyiz.

b. Kelimelerin metindeki kullanılışlarına ve anlamlarına dikkat ettiğimizde *sıgta-*, *sıkla-* fiillerinde eylemin daha yoğun, daha şiddetli gerçekleştiğini görüyoruz. *Sıgta-*, *sıkla-* fiili, *ağla-* fiilinin bir derece üstü olarak kullanılmaktadır.

c. Genel bir değerlendirme ile söyleyebiliriz ki başlangıçta *sıgta-*, *sıkla-* fiili ölen bir kişi için *bolca yaş dökmeyi*; *ağla-* fiili ise günlük yaşamdaki diğer üzüntüler ve acılar için *yaş dökmeyi* karşılamaktadır. Zaman geçtikçe bu iki kelime birbiri yerine kullanılır olmuştur.

d. İslam dininin ölen kişi için ağlamayı hoş karşılamaması nedeniyle Müslüman Türk toplumunda zaman içinde cenaze törenleri şekil değiştirmiştir. Ancak İslam öncesi Türk toplumundaki *yug* törenlerinde ölen kişi için şiddetli ağıtlar yakıldığını, kadın erkek herkesin hıçkırarak –iki gözü iki çeşme- ağladığını sagulardan öğreniyoruz. Demek istiyoruz ki *ölü için ağlamak* ile *normal yaşam için ağlamak* aynı şey olmamıştır. Bu iki *ağlamayı* birbirinden ayırt etmek için de iki farklı kelimenin kullanılmış olması çok normaldir.

e. Ağlamanın sonucu gözyaşı, bu gözyaşına bağlı olarak da *yaşlık* ve *ıslaklıktır*. Normal bir ağlamada (*ıgla-*) gözyaşı fazla akmayacaktır; ancak iki gözün iki çeşme gibi olduğu bir ağlamada (*sıkla-*) gözyaşı çok fazla akacak, yaşlık/ıslaklık çok fazla olacaktır. İşte biz bu noktada *sırsıklam*, *sıklam* ile *sıgıt*, *sıgta-*, *sıkla-* arasında bir anlam ilişkisi olduğunu düşünüyoruz. Bütün bu kelimelerin *yaş*, *ıslak* anlamındaki **sık+* kökünden türemiş olması muhtemeldir. Metinlerle takip edemediğimiz dönemde *yaşartmak*, *yaş dökmek* anlamına gelen *sıgta-*, *sıkla-* fiillerinin zaman içinde yeni anlamlar kazandığını ve Köktürk döneminden itibaren *çok ağlamak* anlamını kazandığını düşünmek mümkündür.

Bir kelimenin, elimizdeki ilk metinlerde yeni anlamlar kazanmış bir şekilde kullanılmış olabileceğini iddia etmek, ilk bakışta bazı tereddütler doğuracaktır. Bu tereddütleri gidermek için, bahsettiğimiz bu muhtemel anlam olayı üzerinde biraz daha durmak istiyoruz. Bilindiği gibi elimizdeki ilk yazılı metinler olan Orhun ve Yenisey Yazıtları, aslında Türk dilinin ilk metinleri değildir; *bilinen* ilk metinleridir. Doğan Aksan'ın çalışmaları göstermektedir ki bu metinlerdeki dil, bütün kelimeleri temel anlamda kullanılan, hiçbir anlam olayına rastlanılmayan bir dil değildir. Aksan'a göre *soyut kavramlar*, *çok anlamlılık*, *eş anlamlılık*, *ileri öğeler*, *deyimler*, *atasözleri* ve *ikilemeler* bir dilin eskiliğini belirlemede kullanılan ölçütlerdir (Aksan 2003: 30). Aksan, Orhun ve Yenisey Yazıtları'ndaki söz varlığını yukarıdaki ölçütlere göre inceleyerek Türk yazı dilinin elimizdeki ilk metinlerden çok geriye gittiğini belirtmiştir. Bu ölçütlerden konumuzla alakalı olan *çok anlamlılık* üzerinde Aksan'dan birkaç örnek aktarmak istiyoruz:

agı: ipekli kumaş → değerli şey, armağan → hediye (Aksan 2003: 78)

sab: söz → haber (Aksan 2003: 80)

² Verilen sayılara, ilgili kelimelerden türeyen diğer kelimeler de dahildir.

olur-: oturmak, uyanık kalmak → tahta çıkmak → yurt tutmak → yaşamak, geçinmek (Aksan 2003: 82)

Kıscacası diyebiliriz ki Köktürk metinlerinde mecazlar, anlam değişimleri, aktarmalar gibi değişik anlam olayları vardır. Bu durum, metinlerde kullanılan dilin çok öncelerden beri konuşma ve yazı dili olduğunu gösterir. Bizim *sığta-*, *sıkla-* fiillerinde var olduğunu düşündüğümüz anlam genişlemesinin Köktürk metinlerinden çok önce gerçekleşmesi mümkündür.

Buraya kadar *sıklam* ↔ *sığıt*, *sığta-*, *sıkla-* ilişkisinin anlam boyutu üzerinde durduk. Şimdi de bu kelimeler arasındaki yapı ilişkisi üzerinde durmak istiyoruz. Daha önce, *sıklam* kelimesindeki eklerden yola çıkarak bu kelimenin **sık+* isminden türemiş olması gerektiğini belirtmiştik. Buna karşın *sığıt*, *sığta-*, *sıkla-* kelimelerinin kökünün isim mi yoksa fiil mi olduğu yönünde farklı görüşler vardır.

Gabain'e göre kelimenin kökünün **sığ-* fiilidir. Bu fiil, fiilden isim yapan -*t* eki ile *sığ(i)t* olmuştur. *Sığta-* fiili ise *sığıt* isminden -*a* isimden fiil yapım ekiyle türetilmiştir: *sığ(i)t+a-* (Gabain 2000: 55).

Hacıeminoğlu, *sığta-* fiilinin kökü *sığ* ismi olarak kabul ediyor ve bu isme eklenen -*da* isimden fiil yapım eki ile *sığta-* fiilinin türetildiğini söylüyor. Hacıeminoğlu, bu ek ile türetilen diğer fiiller için de *alda-* (*aldat-*), *izde-* (*izlemek*), *ünde-* (*seslenmek*) gibi kelimeleri örnek gösteriyor. (Hacıeminoğlu 2003: 151).

Talat Tekin'e göre ise *sığıt* kelimesi, *ağıt* anlamındaki *sığı isminden *t* yapım eki ile türetilmiştir. (Tekin 2000: 86).

Marcel Erdal, isimden fiil yapan +*a* ekini anlatırken *sığ(i)t+a-* örneğini vermiş (Erdal 1991: 423). Bu örnekten yola çıkarak -fiilden isim yapan -*t* eki bölümünde (Erdal 1991: 308 – 316) bahsedilmemesine rağmen- Erdal'ın kök olarak *sığ-* fiilini kabul ettiğini söyleyebiliriz.

Dede Korkut ve Müzekkin-Nüfus'ta geçen *sıkla-* (*ağla-*) (TDK 1971: 3412) ve Derleme Sözlüğü'ndeki *sıklamak* (TDK 1978: 3606) biçimi ise kelimenin *sık* isim kökünden +*la-* eki ile türetilmiş olması gerektiğini gösteriyor. *Sığta-/sıkta-* kelimesinin kökünü *sığ-* fiili olarak kabul edersek *sıkla-* kelimesindeki +*la-* ekini nasıl izah edeceğiz? Ses ve anlam ilişkisi, *sığta-/sıkta-* ve *sıkla-*'nın aynı kökten türediğini gösteriyor. İki farklı kökten bahsetmenin doğru olmayacağını düşünüyoruz. Hacıeminoğlu'nun verdiği *izde-*, *ünde-* kelimeleri Türkiye Türkçesinde *izle-*, *ünle-* şeklindedir. Acaba aynı denkliği *sıkta-* ile *sıkla-* arasında kurmak mümkün değil midir? İleride yapılacak çalışmalar, ilgili kelimelerin kökü konusundaki tereddütleri giderecektir. Ancak biz şimdilik +*la-* fiilden isim yapma ekinin sağlamlığına dayanarak Dede Korkut, Müzekkin-Nüfus ve İznik yöresindeki *sıklamak* (*ağlamak*) fiilinin *sık isminden türediğini düşünüyoruz. Aynı kelimenin Anadolu dışındaki şekli olan *sığta-* kelimesi de Hacıeminoğlu'nun belirttiği gibi **sığ(sık)* isim kökünden +*da-* ekiyle türetilmiştir (Hacıeminoğlu 2003: 151). Şu durumda *sıklam* kelimesinin kökü olan **sık+* ile *sığta-* *sıkla-* fiillerinin kökü olan **sık+*'ın aynı kök olduğunu ve bu kelimelerin *yaş*, *ıslak* anlam alanından hareketle birbirine bağlanabileceğini söylemek mümkündür.

8. Sonuç

Türkiye Türkçesinde “çok ıslak, pek ıslak” anlamında kullanılan *sırsıklam*, *sırsıklam* kelimeleri, “yaş, ıslak” anlamındaki *sıklam* sıfatının pekiştirilmiş şekilleridir. *Sıklam* kelimesi, ağızlarda kullanılan *sulusıklam*, *sıOlamsu* gibi yapılarda da varlığını devam ettirmektedir. Morfolojik yapısını *sık+la-m şeklinde gösterebileceğimiz bu kelime, *yaş, ıslak* anlamındaki *sık+ kökünden türemiş olmalıdır. *Çok ağlamak, çok gözyaşı dökmek* anlamındaki *sığta-*, *sıkla-* kelimeleri de bu köke bağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Abuşka Lügati veya Çağatay Sözlüğü* (1970). Haz. Besim Atalay, Ankara.
- Ahmet Vefik Paşa (2000). *Lehçe-i Osmanî*. Haz. Recep Toparlı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- AKSAN, Doğan (1969). “Kelimelerin Ölümü Olayı ve Türk Yazı Dilindeki Örneklerinde Arapça ve Farsça Unsurların Etkisi Üzerine Notlar”. *Türk Tarih Kurumu Necati Lugal Armağanı*, s.97-108
- AKSAN, Doğan (2003). *En Eski Türkçe'nin İzlerinde*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- ALYILMAZ, Cengiz (2004). *Eski Türkçenin Söz Varlığının Düz ve Ters Dizimi*. Ankara: Kurmay Basın Yayın Dağıtım.
- ARAT, Reşit Rahmeti (1979). *Kutadgu Bilig İndeksi*. Haz. Kemal Eraslan, Osman F. Sertkaya, Nuri Yüce, İstanbul: TKAE Yayınları.
- ARIKOĞLU, Ekrem (2005). *Örneklî Hakasça – Türkçe Sözlük*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- ARIKOĞLU, Ekrem – Kuular, Klara (2003). *Tuva Türkçesi Sözlüğü* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ATALAY, Besim (1999). *Divanü Lügat-it-Türk Dizini*. Ankara:Türk Dil Kurumu Yayınları.
- CAFEROĞLU, Ahmet (1993). *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*. İstanbul: Enderun Kitapevi.
- CLAUSON, Gerard (1972). *An Etymological Dictionary Of Pre-Thirteenth-Century Turkish*. London: Oxford University Pres.
- Dil Derneği (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara.
- EREN, Hasan (1999). *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- ERDAL, Marcel (1991). *Old Turkic Word Formation*, Wiesbaden: Otto Harrassowitz.
- ERGİN, Muharrem (1999). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- GABAIN, A.Von (2000). *Eski Türkçenin Gramer*. Çev. Mehmet Akalın, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- GÜLENSOY, Tuncer (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- HACIEMİNOĞLU, Necmettin (2003). *Karahanlı Türkçesi Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları,
- HAMILTON, James Russell (1998). *İyi Ve Kötü Prens Öyküsü*. Çev. Vedat Köken, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- İbrahim Alâettin – Ali Sedat – S.Tevfik Bey vd. (1930). *Yeni Türk Lûgati*. İstanbul: Kanaat Matbaası.
- Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü* (1991). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- KAYA, Ceval (1994). *Uygurca Altun Yaruk*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- KORKMAZ, Zeynep (2003). *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- KOWALSKI, Tadeusz (1996). *Karayim Lehçesi Sözlüğü*. Çev. Kemal Aytaç, Ankara: Engin Yayınevi.
- Mukaddimet'ül-Edeb* (1993). Haz. Nuri Yüce, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Nechü'l-Ferâdis Dizin-Sözlük* (1998). Haz. Aysu Ata, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- NİŞANYAN, Sevan (2007). *Sözlerin Soyağacı Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü*. Ankara: Adam Yayınları.
- ÖNER, Mustafa (2009). *Kazan Tatar Türkçesi Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ÖZYETGİN, Melek (2001). *Ebu Hayyan Kitabı'l-İdrak Li Lisani'l-Etrak Fii'l*. Ankara: Köksav Yayınları.
- PÜSKÜLLÜOĞLU, Ali (2008). *Türkçe Sözlük*. İstanbul: Can Yayınları.
- SAVRAN, Hülya (2003). *Kırım Tatar Türkçesi: Dil Özellikleri, Metinler, Sözlük*. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Yayınları.
- Şemsettin Sami (2010). *Kamus-ı Türkî*, Haz. Paşa Yavuzarslan, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- STACHOWSKI, Kamil (2010). “On First Syllable Reduplications In Karaim”, *Studies On The Turkic World (A Festschrift For Professor St. Stachowski On The Occasion Of His 80th Birthday)*, S.139-156.
- TAVKUL, Ufuk (2000). *Karaçay – Malkar Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDK (1945). *Türkçe Sözlük*. İstanbul: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDK (1971). *Tarama Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDK (1978). *Türkiye'de Halk Ağızlarından Sözlüğü X.Cilt*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDK (2003). *Azərbaycan Dialektoloji Lügəti*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDK (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TEKİN, Talat (2000). *Orhun Türkçesi Grameri*. Ankara: Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi:9.
- TEKİN, Talat (2010). *Orhun Yazıtları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TEZCAN, Semih (1975). *Eski Uygurca Hsüan Tsang Biyografisi X.Bölüm*. Ankara.
- TOPARLI, Recep – VURAL, Hanifi – KARAATLI, Recep (2007). *Kıpçak Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- TOVEN, Mehmet Bahaettin (2004). *Yeni Türkçe Lügat*. Haz. Abdülkadir Hayber, Ankara: Türk Dil Kurumu.
- YUDAHİN, K.K. (1998). *Kırgız Sözlüğü*. Çev. Abdullah Taymas, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- YÜCE, Nuri (1993). *Mukaddimet'ül-Edeb (Giriş, Dil Özellikleri, Metin, İndeks)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.